

Första roten, tomt 55

Utanför kvartersindelningen

Magistraten behandlade den 19.5.1681 frågan ”om några små platser under Ekeskogen, som till bebyggande avstyckade äre”. Det rörde sig denna gång om trakten under Lilla Otterhällan, som dittills hade legat obebyggd. Bland andra beviljades *Jöran Kankelberg* ”en plats överst på hörnet av Vallgatan mitt emot avlidne stadskorporalen Anders Olofssons barns och arvingars gård (d.v.s. 2.54) hållandes 30 fötter i längd och bredd 66 fötter”. Enligt denna beskrivning torde Jöran Kankelbergs tomt ligga i sydvästra hörnet av Ekelunds- och Vallgatorna.

Berg hänför den till första roten och anför att däledragaren (plankbäraren) Olof Andersson samma år erhöll en tomt ”under ekeskogen näst intill Mårten Joensson linnevävare i norr och Jöran Kankelberg på söder sida” – en lägesbeskrivning, som ju inte överensstämmer med den ovan angivna, om man inte antar att väderstrecken är omkastade. Att Jöran Kankelberg flyttade från Göteborg, framgår när Jöran Kankelbergs hustru från Landskrona Kerstin Andersdotter den 6.6.1692 vände sig mot Hans Calmes angående hennes mans broder Matthes Kankelbergs gård.

När tomtöreslängderna börjar 1696 bebos gården av *Lars (Nilsson) timmerman* (tillsammans med vävarna Christopher och Pehr i Huhlegården 1697 resp. 1705). Lars Nilsson fick burskap 6.3.1693 och begravdes D 27.3.1728. Den 14.6.1699 fälldes dom mellan Christopher Larsson Berg och Mäster Sone Nilsson angående någon tillvitelse för att ha stulit ett par skinnbyxor och sökt förmå hans älderman att förbjuda honom, I kämnärsrätten den 19.6.1708 vände sig vävaren Christopher Larsson mot Maria Bautz, som uppvisade en dosa som Christopher Larsson pantat för en kanna öl. Vad Pehr i Huhlegården beträffar, så undrar man om hans änka var den Pehr Nilsson vävares änka som i en skrivelse 1706 (EIIa:16, 3.9.1706) berättade, att hon hittills hade bott i Hålegårdsberget men huset var nu så förfallet, att det kunde rasa över henne och hennes två små fattiga omyndiga barn. Hon begärde en ny tomt att sätta en stuga på. Det fanns två små tomter under skogen: 1) en tomt, som den andre Pehr vävare hade varit upplåten; 2) en andra uppe under kvarnen. Linvävaren Per Nilsson avvittrade 5.9.1696 (Gbg bou 1696: 515) styvdöttrarna Barbro och Elisabeth Simonsdöttrar. Barbro är uppenbarligen identisk med linvävaren Lars Håkanssons hustru ”Barbro väverska”, bosatt 1.50. Per Nilssons döda hustru Gunnela Jonsdotters förre man och styvdöttrarnas far var linvävaren Simon Hansson. I ett brev till magistraten (EIIa:12, 15.10.1696) berättade Per Nilsson, att efter Simon Hansson var ingenting att ärva utan så armt, att det var nödvändigt för Gunnela att lita till goda vänner och Pers medbröder i ämbetslådan, eljest hade hon inte kunnat få honom till hans vilokammare. Genom träget släp och arbete betalade sedan Per Nilsson de myckna skulderna efter sin företrädare. Något fanns fortfarande oklarat hos gott och ärligt folk. Varken hus eller gård hade funnits. Men i bouppteckningen efter Gunnela nämns Per Nilsson vävares hus i ”Holgården”, värt 30 d smt.

Extra sammanträde i kämnärsrätten den 2.3.1715: ”Denna dag var Rätten sammankommen att inquirera och rannsaka, huru det sig tilldragit med några hantverksge-säller, som i förleden söndags afton äro wordne anträffade af Brandwakten uti borgaren Lars Nilssons huus på Wallgatan i hörnet, därest de anställt speel på ett Paar Tofflor, skohlandes de där ibland andra som der varit Twenne skomakaregesäller af Wakten blifwit fasttagne, men dhe andre som der varit skohlat stuckit sig ur Wägen, somblige der i Huset och en dehl på gatan, hafwandes den Edle Magistraten

befallt att här öfwer Ransakning anställas skulle. Skomakaregesällen Olof Starckman (burskap 16.3.1716) arbetade hos Mäster Nils Holm (se 4.56, Sparb.) och Erich Lind hos Mäster Ernest Lohman (se 9.24). De påstod att de inte varit med i det anställda spelet utan hade kommit gående förbi och gingo in i huset, när de hörde där inne folk ”lee och wara glada”. Olof Starckman, som war nyligen hemkommen, hade aldrig förut varit i huset. Där hade varit en hel hop av allahanda folk, som de inte kände. På frågan, vad de tagit sig före, när de kommo in, swarade han, att de sågo på. när de andra gjorde sig lustiga och dansade en gång med dem. På frågan om där varit någon musik, swarade han att några dansade men de båda sutto och sågo där på. Vakten kom in i huset och underskulden Semberg skall ha stått på gatan utan före. De hade blivit förda först till högvakten och sedan därifrån till Stads Corps de Guardie. De hade erbjudit Semberg att dricka en kanna med sig för att de skulle slippa arresten men han hade avslagit att mottaga något av dem.

Sedan de kommit från högvakten och blevo förda i stadshuset hade de begärt att få gå hem i sina Mästares hus, eftersom de frivilligt ville gå i arresten eller swara, enär så påfordrades, skohlandes de sig ock inställt så snart de blivit påminte därom. Nu begärde de att få bli befriade från arresten på det att de måtte få gå till sitt arbete. Deras mästare lära cavera för dem hållst dhe ey hafwa giort wärre än dhe ju för Rätten willja swara, enär så påfordras. Mäster Lars Håkansson påtog sig att vara cautionist för dem der effter dhe blefo entledigade ur sin arrest.”

Lars timmermans gård värderades 1715: tomt 70, hus 80 och lösöre 30 d smt. Hans hustru anges 1717 heta *Marita (Märta) Börgesdotter*.

1730 ägde Lars Nilssons änka bara halva gården. I denna halva av gården bodde 1737 *snickaren Lorens Lagergren* (burskap 28.9.1736, begr. 12.4.1743) och 1745 *murgesällen Petter Wallström*. Före 1755 övertogs halvan av *stadstrumslagare Isac Liedberg*, Jungfru Helena Frisk begärde 1770 in-teckning i stadstrumslagaren Isac Libergs (han skriver själv Liedberg) under skogen vid Hästetorget belägna lilla hus och gård för en fordran på 100 d smt.

Den andra halvan av gården beboddes 1730 av *mönsterskrivaren Olof Olufsson Detterström* (begr. 30.3.1733) Bland Göteborgs landsarkivs årshandlingar (EIIb:37. 9.10.1745) finns ett börsbrev för Frantz Magnus Detterström, född den 5.10.1722 i Frölunda socken och gården Rud. Hans föräldrar var mönsterskrivaren Olof Detterström och *Ingeborg Hult*. Mönsterskrivarens änka bodde i gårdshalvan 1737–45. Den övertogs sedan av *amiralitetssnickare Gustaf Carlberg* (skrives – med göteborgskt uttal? – ibland Kållberg). Den 19.4.1768 undertecknade Johan Friedrich Meyer, Johan Paul Dolch, Anders Edberg och A. Kulling en skrivelse ang. sin brandsyn över det hus på Ekelundsgatan i första kvartalet som tillhörde snickare Carlberg och stadstrumslagare Isac Liedberg. Det var av en sådan eländig beskaffenhet, att de fann anledning att påpeka ”att detta hus bör alldeles intet längre tålas och tillåtas att bebos hälst hela väggen är på dess granne infallen, och utom dess så förruttnat, att ingen reparation kan göras, utan hela gården i grund nedrifwas”. I ett brev till magistraten inkommet 8.7.1768 sade sig Isac Liedberg visserligen ha skaffat virke och flere materialier men det var nu så långt lidet på sommaren, att han inte trodde sig hinna få huset färdigt före hösten, eftersom han var mycket svag och sjuklig. Dessutom var hans hustru havande, varför han begärde uppskov till kommande påsk.

Snickareämbetet beklagade sig 1746 över intrång av Gustaf Carlberg, som hade förfärdigat en hop fönsterkarmar hos sejlaren Schwartz (EIIb:38, 7.3.1746) – Slaktaren Johan Eichlers begäran 1669–70 om in-teckning i snickaren Gustaf Carlbergs vid Vallgatan under skogen belägna hus ovh gård för utlånade 400 d smt (EIIb:141, 13.12.1769. 20.6.1770) bemöttes med en moträkning på

allt vad Carlberg sedan juni månad 1762 utfört i reparation på Eichlers hus på Köpmangatan. Men 1775–80 ägdes Carlbergs 3/15 i gården av *stadstimmerman Bryngel Jansson*.

1785 hade hela gården sammanförts till en enhet av *målaremästare Peter Sandell*, som fått burskap 20.12.1782 och som avled barnlös 3.10.1803. Han efterlämnade änkan *Anna Christina Berg* (tidigare gift med *murmästare Gustaf Grahn*), bosatt i 1.50 och död barnlös 16.7.1777. Peter Sandell ägde enligt bouppteckningen den 27.2.1804 hus och tomt 1.55 i hörnet av Vall- och Ekelundsgatorna samt Kaserngatan, värderad till 1 359:24 rdr bco samt en materialbod av korsvirke på kronans grund vid foten av Lilla Otterhällan (Berg II:9–10, 220).

Sandells änka fick uppleva den förödande branden den 1.11.1804, då detta linvävarnas favoritområde lades i aska. Hon delade då gården med krögaren Johan Blom.

Krogliv och spel på tofflor en söndagsafton

Extra sammanträde i kämnärsrätten den 2.3.1715:

”Denna dag var Rätten sammankommen att inquirera och rannsaka, huru det sig tilldragit med några hantverksgesäller, som i förleden söndags afton äro wordne anträffade af Brandwakten uti Borgaren Lars Nilssons huus på Wallgatan i hörnet, därest de anställt speel på ett Paar Tofflor, skohlandes de där ibland andra som der warit Twenne skomakaregesäller af Wakten blifwit fasttagne, men dhe andre som der warit skohlat stuckit sig ur Wägen, somblige der i Huset och en dehl på gatan, hafwandes den Edle Magistraten befallt att här öfwer Ransakning anställas skulle. Skomakaregesällen Olof Starckman arbetade hos Mäster Nils Holm och Erich Lind hos Mäster Ernest Lohman, De påstodo att de inte warit med i det anställda spelet utan hade kommit gående förbi och gingo in i huset, när de hörde där inne ”lee och wara glada”. Oluf Starckman, som war nyligen hemkommen, hade aldrig förut warit i huset. Där hade warit en hel hop av allahanda folk, som de inte kände. På frågan, vad de tagit sig före, när de kommo in, swarade han, att de sågo på när de andra gjorde sig lustiga och dansade en gång med dem. På frågan om där warit någon musik, swarade ah att några dansade men de båda sutto och sågo där på. Vakten kom in i huset och underskulden Semberg skall ha stått på gatan utan före. De hade blivtit förda först till högvakten och sedan därifrån till Stads Corps de Guardie. De hade erbjudit Semberg att dricka en kanna med sig för att de skulle slippa arresten men han hade avslagit att mottaga något av dem.

Sedan de kommit från högvakten och blevo förda i stadshuset hade de begärt att få gå hem i sina Mästares hus, eftersom de frivilligt ville gå i arresten eller swara, enär så påfordrades, skohlandes de sig ock inställt så snart de blivtit påminte därom. Nu begärde de att få bli befriade från arresten på det att de måtte få gå till sitt arbete. Deras mästare lära cavera för dem hållst dhe ey hafwa giort wärre än dhe ju för Rätten willja swara, enär så påfordras. Mäster Lars Håkansson påtog sig att vara cautionist för dem der effter dhe blefo entledigade ur sin arrest.”

Krogliv

Det är obekant var krogen vid ”Gamla Stadsbroden” låg Men eftersom den här nämnde Johan Didriksson bodde i Gamla Staden – Nylöse- så kan krogen ha legat där

Anders Larsson i Uddby mot Ambjörn Andersson i Mälby (6.3 och 13.3.1689)

“Johan Didrichsson var med Anders Svensson och Sven Göstafsson inne i den lilla krogen hos Anders Mårtensson vid Gamle stadsbroden, varest Ambjörn Andersson var före dem, sedan kom Anders Larsson in och köpte ett halvt stoop öhl, då sade Ambjörn till Anders ”kom wij willia

wara wänner och gifwa hwarandra till. Wij hafwa warit wid Herrans Nattward, när jag möter Dig och löffter på min hatt, så seer du i Jorden och intet rörer på Din igen.”

Det till swarade Anders Larsson ”hwarföre skall iag gifwa en fitta till”. Den andra swarade ”Wij willia wara wänner, iag will gifwa 4 kannor öhl i laget och lägga bort allt haat”

Anders swarade: ”du weet wäll, hwad du är för een, och hwad du giort på huuset i staden, och der stulit”. Der med slog Ambjörn Andersson honom med en kiöp öfwer ansichtet och armen, och der med kom Anders Larsson uth, Swen Gustafsson hade hört orden hundsvott och fitta.

13 mars: Anders Mårtensson berättar, Att Ambjörn slog Anders Larsson i huvudet med ett stoop. och då tog han dem i sär. Så sade Anders Larsson, ”iag kunde göra Dig till en passelig karl. om iag wille för stadens bräder”. Der till Ambjörn swarade. ”hwad är det, en passelig karl, det är en skiälm”. Hwar till Anders Larsson swarade, att ”det är dina ord och icke mina”. der med halp han (d.v.s. Anders Mårtensson) Anders Larsson uth. och hölt Ambjörn inne, något på han måtte komma undan, men då han släppte honom Ambjörn, så for han på sin häst efter Anders Larsson. och som Anders Mårtensson sedan fick höra, hade Ambjörn dragit honom af sin häst som han icke sielf såg.

Den nästförledne 18 januari sent om aftonen wid pass klockan tio kom bemälte Anders Larsson till Anders Mårtensson i krogen vid Gamla stadsbroden och ville värma sig. låtandes intaga ett halft stop öhl att dricka. Då överföll Ambjörn Andersson Anders Larsson, slående honom först med sin fyrflinte stock öfwer armen, och bröstet, då Johan Dirichsson befriade honom och sade till Ambjörn ”skäms att stjäla Dig på en ärlig karl, sättadens denna Anders Larsson in kring sig i bänken och rätt som han satt där stähl Ambjörn åter sig fram och och slog Anders Larsson över ögonen med samma stock, så att Anders Larsson blödde där af in emot ett halvt stop.”